

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

STYK PRAWA UNII EUROPEJSKIEJ

I PRAWA KRAJOWEGO

OPRACOWANIA EKSPERTÓW
FORUM KONSUMENCKIEGO PRZY RPO

WYJAŚNIENIA NA TLE WYROKU TRYBUNAŁU Z DNIA 11 WRZEŚNIA
2019 ROKU

W SPRAWIE C-383/18 LEXITOR SP. Z O.O.

Dotyczy:

1. **proporcjonalnego obniżenia całkowitego kosztu kredytu konsumenckiego ze względu na jego wcześniejszą spłatę;**
2. **utrzymania statusu umowy konsumenckiej pomimo cesji uprawnień przez konsumentów na przedsiębiorcę.**

I. Stan faktyczny

Sprawa została wniesiona przeciwko trzem instytucjom finansowym (dwa banki i SKOK) przez spółkę Lexitor. We wszystkich przypadkach konsumenci dokonali przedterminowej spłaty zaciągniętych kredytów konsumenckich, a następnie scedowali na rzecz spółki Lexitor swoje roszczenia o zapłatę części prowizji wynikające z przedterminowej spłaty kredytu. Instytucje finansowe odmawiały zapłaty, argumentując, że prowizja nie podlega obniżce („rabatowaniu”), gdyż nie jest kosztem zależnym od czasu trwania umowy o kredyt konsumencki. Lexitor jako nabywca wierzytelności, zażądał od pozwanych instytucji finansowych zwrotu części prowizji zapłaconych przez konsumentów, wraz z odsetkami za opóźnienie.

Sąd odsyłający sformułował następujące pytanie „**Czy wykładni przepisu zawartego w art. 16 ust. 1 w związku z art. 3 [lit.] g) [dyrektywy 2008/48] należy dokonywać w ten sposób, że konsument, w przypadku dokonania wcześniejszej spłaty swoich zobowiązań wynikających z umowy o kredyt, uprawniony jest do uzyskania obniżki całkowitego kosztu kredytu, w tym również o koszty, których wysokość nie jest zależna od długości trwania tej umowy o kredyt?**”.

II. Problemy prawny zdefiniowane przez TSUE

1. Zasadniczy problem prawny zdefiniowany przez TSUE sprowadza się do pytania, czy przewidziane w art. 16 ust. 1 dyrektywy 2008/48 prawo do obniżki całkowitego kosztu kredytu w przypadku wcześniejszej spłaty tego kredytu obejmuje tylko te koszty, których wysokość lub powstanie zależy od okresu kredytowania czy też dotyczy również kosztów, które nie są uzależnione od okresu obowiązywania umowy.
2. Trybunał rozważył także kwestię czy to, że spór sądowy dotyczy wyłącznie przedsiębiorców, nie stanowi przeszkody dla zastosowania dyrektywy o kredycie konsumenckim.

III. Istota problemów

1. Pierwszy problem powstał na tle niejednoznacznego sformułowania¹ art. 16 dyrektywy o kredycie konsumenckim.² Powstało pytanie co oznacza odwołanie do „odsetek i kosztów przypadających na *pozostały okres obowiązywania umowy*” przy obliczaniu obniżki kosztu kredytu należnej konsumentowi.

Możliwe są dwa sposoby interpretacji owego przepisu:

- pierwszy, zgodnie z którym obniżce podlegają tylko te koszty, których wysokość lub powstanie zależy od okresu kredytowania, takie jak np. oprocentowanie;
- drugi, zgodnie z którym obniżce podlegają wszystkie koszty składające się na całkowity koszt kredytu.

¹ *Konsument ma prawo w każdym czasie spłacić w całości lub w części swoje zobowiązania wynikające z umowy o kredyt. W takich przypadkach jest on uprawniony do uzyskania obniżki całkowitego kosztu kredytu, na którą składają się odsetki i koszty przypadające na pozostały okres obowiązywania umowy.*

² Dyrektywa Rady 87/102/EWG z dnia 22 grudnia 1986 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich dotyczących kredytu konsumenckiego (Dz.U. 1987, L 42, s. 48)

Spór w istocie dotyczył tego czy niektóre koszty i opłaty, których wysokość nie jest zależna od czasu trwania umowy, np. prowizja za udzielenie kredytu, powinny być, w razie przedterminowej spłaty kredytu przez konsumenta, obniżane czy też nie.

2. Drugi problem wiązał się z faktem, że konsumenci przenieśli w drodze cesji swoje uprawnienia na stowarzyszenie, które następnie dochodziło swoich roszczeń przed sądem. TSUE rozważył czy w takim wypadku sprawa ma w dalszym ciągu charakter konsumencki.

IV. Rozwiązania przyjęte przez TSUE

1. TSUE opowiedział się za drugą interpretacją i jednoznacznie rozstrzygnął, że **artykuł 16 ust. 1 dyrektywy o kredycie konsumenckim należy rozumieć w ten sposób, że prawo konsumenta do obniżki całkowitego kosztu kredytu w przypadku wcześniejszej spłaty kredytu obejmuje wszystkie koszty, które zostały nałożone na konsumenta** (pkt 36 uzasadnienia).

Swoje rozstrzygnięcie Trybunał uzasadnił systemowo: przy dokonywaniu wykładni przepisu prawa Unii należy uwzględniać nie tylko jego brzmienie, lecz także jego kontekst oraz cele regulacji, której część on stanowi (pkt 26). Celem dyrektywy 2008/48 jest, zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału, zapewnienie wysokiego poziomu ochrony konsumentów. Ów system ochrony opiera się na założeniu, że konsument jest stroną słabszą niż przedsiębiorca zarówno pod względem możliwości negocjacyjnych, jak i ze względu na stopień poinformowania (pkt 29).

Przyjęcie pierwszego sposobu interpretacji spowodowałoby, że skuteczność uprawnienia konsumenta do obniżki całkowitego kosztu kredytu byłaby osłabiona i obchodzona przez przedsiębiorców poprzez odpowiednie formułowanie umów (pkt 30). Stwarzałoby także ryzyko, że konsument zostanie obciążony wyższymi jednorazowymi płatnościami w chwili zawarcia umowy o kredyt, ponieważ kredytodawca mógłby próbować ograniczyć do minimum koszty zależne od okresu obowiązywania umowy (pkt 32). Znacznie utrudnione byłoby również określenie przez konsumenta lub sąd kosztów obiektywnie związanych z okresem obowiązywania umowy (pkt 33). Jednocześnie (pkt 35) interesy kredytodawcy są chronione przez przysługującą mu prawo do otrzymania rekompensaty za ewentualne koszty bezpośrednio związane z przedterminową spłatą

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

kredyt [w prawie polskim przewidziana za spłatę kredytu przed terminem]. Ponadto w przypadku wcześniejszej spłaty kredytu kredytodawca wcześniej odzyskuje pożyczoną sumę, która jest wówczas dostępna do celów ewentualnego zawarcia nowej umowy o kredyt (pkt 36).

2. TSUE uznał, że pomimo iż w sporze sądowym występowały po obu stronach przedsiębiorcy, sprawa nie traci konsumenckiego charakteru, gdyż zakres stosowania dyrektywy o kredycie konsumenckim zależy nie od tożsamości stron sporu, lecz od statusu stron umowy o kredyt konsumencki (pkt 20).

V. Praktyczne możliwości wykorzystania orzeczenia przez sądy krajowe

1. Z uwagi na to, że dyrektywa 2008/48 o kredycie konsumenckim jest dyrektywą harmonizacji zupełnej, sposób interpretacji przyjęty przez Trybunał jest praktycznie wiążący w sprawach o obniżenie kosztów kredytu związanych z jego przedterminową spłatą, jeżeli przedmiotem sporu jest zakres obowiązku zwrotu kosztów kredytu. W takich przypadkach, w oparciu o rozumowanie zaproponowane przez TSUE, należy przyjąć, że obowiązkiem częściowego zwrotu przewidzianego w art. 49 ust.1 ustawy o kredycie konsumenckim objęte są wszystkie koszty składające się na całkowity koszt kredytu, a nie tylko te z nich, które są uzależnione od czasu trwania umowy (pkt 36). Metoda, jaką należy zastosować w celu obliczenia obniżki, polega na uwzględnieniu całości kosztów poniesionych przez konsumenta, a następnie obniżeniu tej kwoty proporcjonalnie do pozostałego okresu obowiązywania umowy (pkt 24).

2. Jeżeli żadna ze stron sporu sądowego nie jest konsumentem, gdyż doszło do cesji uprawnień przez konsumenta na inny podmiot, a sprawa powstała na tle ustawy o kredycie konsumenckim, przepisy ustawy o kredycie konsumenckim znajdują swoje zastosowanie. Znaczenie ma bowiem status stron umowy o kredyt konsumencki, a nie status stron sporu sądowego.

Opracowała dr hab. Monika Jagielska, prof. Uniwersytetu Śląskiego dla Forum Konsumenckiego przy RPO